

Stem en dialect - wie is nou wat?

Aandeel stem en aandeel accent

In haar artikel van Intermediair “de veelzeggende stem” (16-04-2008), gaat auteur Cathalijne Boland in één adem over van stemgeluid naar regionaal accent. Bij het beluisteren van stem of accent worden mensen beoordeeld, ingedeeld en gediscrimineerd. De indruk die een luisteraar van de stem krijgt verschilt echter van het vooroordeel dat ontstaat op basis van een gesproken (streek)accent.

Stem

Even op een rijtje: Stem(geluid) kent zowel invloeden van de tijd en de cultuur. Vergelijk bijvoorbeeld het wat scherpere stemgeluid uit het polygoonjournaal met het huidige journaal. Of de wat scherpere en meer nasaal klinkende stemmen uit Amerika met de opener stemmen in Europa en de gemiddeld hogere stemmen in Azië. Dan is er nog de fysieke component: de bouw en conditie van strottenhoofd en stemplooiën bepalen het geluid voor een deel. Een derde component is de sociale: welke stem wordt in welke omgeving of in een bepaald huisgezin 'gekweekt'. De waarneming via het gehoor is hierin zeer bepalend. Denk bijvoorbeeld aan de overeenkomsten tussen de stemmen van broers/vader en zussen/moeder onderling.

Accent

Accenten (streekaccent of stadsaccent) kennen verschillende componenten die zorgen voor onderscheid. De uitspraak van klanken in de verschillende dialecten verschilt nogal. Klinkers worden anders gevormd, medeklinkers worden toegevoegd of weggelaten. De stem kan melodisch of monotoon worden ingezet en kan nasaal of open worden gebruikt. Tenslotte kan de taal verschillen: andere woorden, andere grammatica. Een accent in het Nederlands ontstaat wanneer een anderstalige of een dialectspreker Nederlands gaat spreken. Een streektaal gaat uiteraard gepaard met een streekaccent. Dat accent ‘blijft hangen’ zodra van taal gewisseld wordt (van Twents naar Nederlands, bijvoorbeeld). Een stadsbewoner met een accent spreekt echter continu Nederlands met accent. Hier zit ‘m de kneep: de Limburger, Twentenaar of Fries die Nederlands spreekt voelt zich vervolgens gediscrimineerd om zijn uitspraak ervan. De Rotterdammer, Amsterdammer of Hagenaar die z’n moerstaal spreekt wordt herkend aan en ‘thuisgebracht’ door zijn accent.

Discriminatie of onderscheid?

De basis waarop luisteraars discrimineren (= onderscheid maken) is de volgende: De indruk die de luisteraar van een spreker krijgt via het accent, is ondermeer gebonden aan de streek en de daaraan gekoppelde volksaard (stug, nuchter,

uitbundig, gastvrij). Niet zozeer aan de karaktereigenschappen van een persoon zelf. Daarin ligt een verschil met de stem. De indruk verkregen via de stem berust vaak op de hoogte, klank, kracht van de stem en daarmee op de persoonlijke associatie er mee. Men voelt zich aangetrokken, op z'n gemak, afgestoten, of opgejaagd door een stem.

Bij de beoordeling via het accent wordt teveel aan de persoon zelf voorbijgegaan: generalisatie. Bij de beoordeling via de stem concentreert het oordeel zich juist op de persoon zelf: personalisatie.

Alex Boon
logopedist en stemdocent
initiatiefnemer van Rond Je Stem
© Copyright april 2008

Rond Je Stem traint beroepssprekers in hun communicatie.

Aanleren, afleren of modificeren van een accent - Rond Je Stem leert een spreker actief te analyseren waar de spraak uit is opgebouwd. Daarna wordt getraind op bruikbare elementen om tot duidelijke, authentieke en doeltreffende communicatie te komen.

Kijk voor training van stem en spraak op <http://www.rondjestem.nl>